

**MASOVNA POJAVA KUKURUZNOG PLAMENCA
(*Ostrinia nubilalis* Hbn.) I PAMUKOVE SOVICE
(*Helicoverpa armigera* Hbn.) I MOGUĆNOSTI
NIJHOVOG SUZBIJANJA**

*Radosav Sekulić*¹, *Franja Bača*², *Tatjana Kereši*¹, *Zoran Kojić*⁴, *Pero Šrbac*³,
*Željko Kaitović*² i *Dragan Vajgand*⁵

¹*Poljoprivredni fakultet, Institut za zaštitu bilja, Novi Sad*

²*Institut za kukuruz, Zemun polje*

³*Naučni institut za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad*

⁴*Poljoprivredni institut „Dr P. Drezgić“, Sr. Mitrovica*

⁵*RO „Bezdan“, Bezdan*

Zadnjih godina, naročito 1994. i 1995., došlo je do masovne pojave kukuruznog plamenca, osobito na kukuruzu i paprici, a pamukove sovice, pored pomenutih useva, još i na duvanu, boraniji, paradajzu i brojnim drugim gajenim biljkama. Njihova povećana brojnost u Vojvodini, a verovatno i šire, pa prema tome i štetnost, može se pre svega objasniti povoljnim klimatskim uslovima prethodnih godina, a naročito povećanim padavinama u prvom delu vegetacije i uopšte toplijem vremenu.

Sezonska fluktuacija brojnosti leptira obe vrste praćena je lovnim lampama u rejonu Zemun Polja, Novog Sada, Vrbasa i Sombora. Utvrđivanje rasprostranjenosti i intenziteta napada obe vrste, obavljeno je povremenim pregledom polja pod kukuruzom tokom vegetacije. Pri tome je korišćena metoda pregleda 100-200 biljaka, tako što je na 10 mesta dijagonalno i ravnomerno raspoređenih, pažljivo pregledano po 10-20 biljaka u redu.

Posmatrajući dinamiku leta leptira kukuruznog plamenca od 1991-1995. g., može se zaključiti da je u poslednje dve godine zabeleženo blizu 67% insekata, od ukupnog broja registrovanih u petogodišnjem periodu. Početak eklozije imaga je uvek tokom maja, a maksimum leta druge generacije je početkom avgusta (graf. 1.). Procentualno posmatrano, učešće druge generacije je znatno veće u odnosu na prvu. Pregledom više polja pod kukuruzom, tokom jula i septembra 1994. godine utvrđeno je da se procenat napadnutih i oštećenih biljaka kretao od 12 do 80%, dok je prošle godine oštećenost biljaka iznosila od 5, pa do čitavih 90%. Najveće štete ova vrsta

RADOSAV SEKULIĆ, FRANJA BAČA, TATJANA KEREŠI, ZORAN KOJIĆ,
PERO ŠTRBAC, ŽELJKO KAITOVIĆ I DRAGAN VAJGAND

danas pričinjava semenskom kukuruzu, šećercu i paprici. Intenzitet oštećivanja zavisi od veličine i blizine izvora napada, vremenskih prilika, od sorte i hibrida kukuruza, vremena setve i raznih drugih faktora. Na paprici u rejonu Sr. Mitrovice, druga berba konzumne paprike je bila veoma umanjena u prošloj godini, čak za preko 70%.

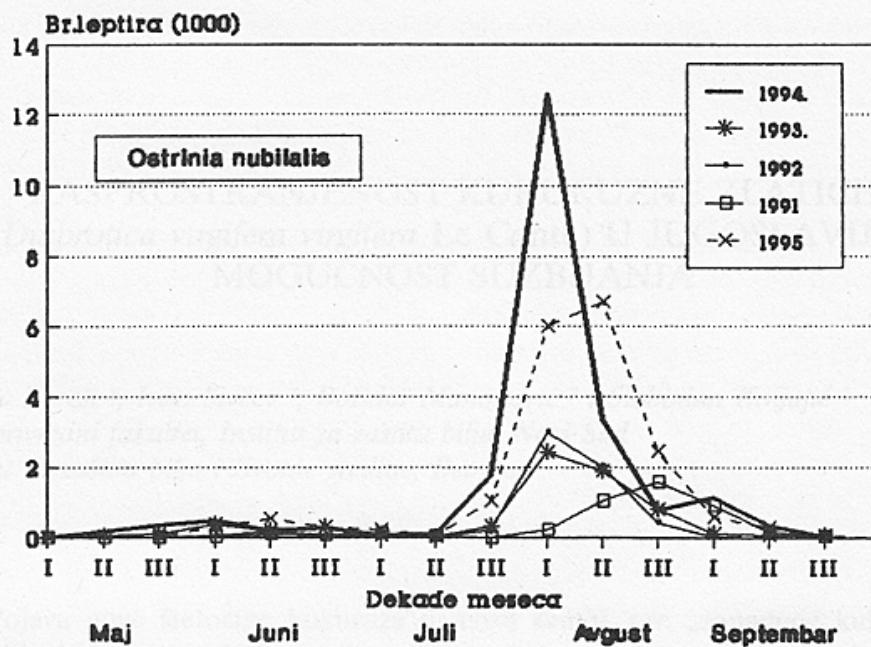
Smanjenju šteta od kukuruznog plamenca doprinosi usitnjavanje kukuruzovine posle berbe, kvalitetno i duboko zaoravanje i naročito gajenje tolerantnih hibrida. Hemijskim merama se pristupa samo na osnovu prethodno utvrđenog kritičnog broja. Prema Hadžisteviću i dr. (1985.), on za kukuruz šećerac iznosi 10% napadnutih biljaka, 20% kod semenskog, odnosno 40% kod merkantilnog kukuruza. Ukoliko se merkantilni kukuruz navodnjava, tada je ekonomski prag štetnosti 30% naseljenih biljaka štetočinom. Za papriku kritičan broj nam još nije poznat. Od hemijskih sredstava za suzbijanje plamenca u našoj zemlji su registrovana dva insekticida i to: bifentrin (Talstar 10 Ec; 0,2-0,3 l/ha) i deltametrin (Decis 2,5 Ec; 0,4-0,5 l/ha). Bolji rezultati u suzbijanju se postižu primenom zemljишnih aparatura, nego avionom.

Još u 1993., a naročito u zadnje dve godine, tokom letnjih meseci, uočena je primetna pojava gusenica na svili i vrhovima klipa kukuruza, te oštećenja na čaurama duvana, plodovima paradajza, mahunama boranije itd. Utvrđeno je da se radi o pamukovoj sovici, veoma polifagnoj i široko rasprostranjenoj štetočini (detaljan opis u dva članka o ovoj vrsti objavljen je u Biljnog lekaru, br. 4, 1995. g.).

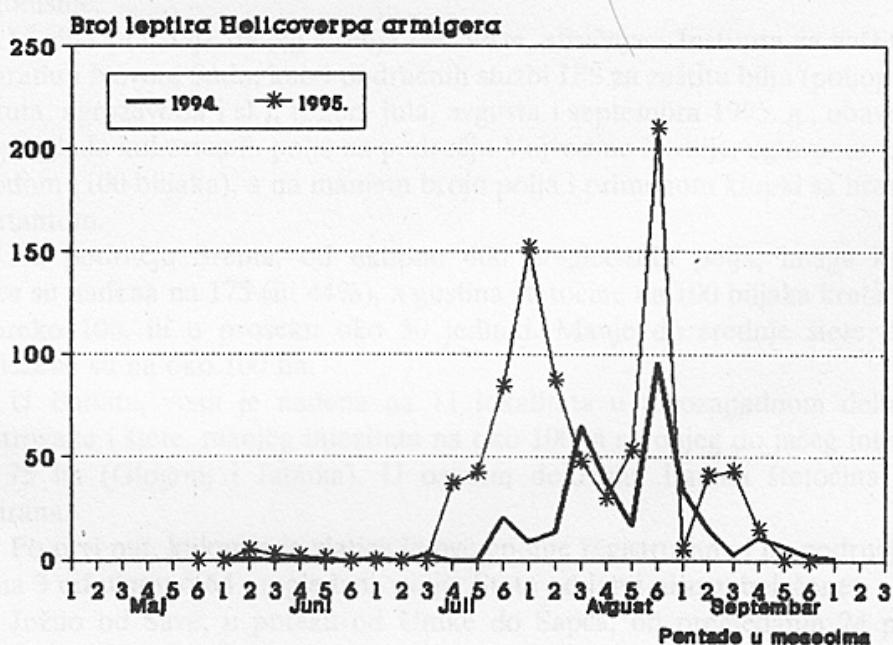
Prateći dinamiku leta leptira u prethodne dve godine, utvrđeno je da oni lete od maja do oktobra. Najbrojniji su jula, avgusta i septembra (graf. 2.). Brojnost leptira u 1995. g. bila je skoro tri puta veća nego u 1994. g. Pregledom polja pod kukuruzom na više lokaliteta u Bačkoj i Sremu, procenat biljaka naseljenih gusenicama se u 1994. g. kretao od 13-73%, a u 1995. g. od 8-52%. Prinos kukuruza, naročito semenskog i šećerca, može biti smanjen do 17% (Podkopaj, 1964). Na duvanu gusenice u potpunosti uništavaju seme u čaurama, a na mahunama boranije i plodovima paradajza prave otvore, različite dubine i širine, te tako pričinjavaju štete ne samo kvantitativne, već i kvalitativne prirode. Smanjenju šteta od ove štetočine doprinosi uništavanje korova, dublja obrada zemljišta, vreme setve i druge agrotehničke mere. Hemijsko suzbijanje na kukuruzu se izvodi ako se prethodno u proseku utvrdi 0,2-0,5 gusenica po biljci. Efikasni su preparati na bazi deltametrina, fenvalerata, trihlorfona, monokrotofosa i dr. Za sada ne postoje registrovani preparati za suzbijanje ove štetočine u našoj zemlji.

Pre donošenja odluke o suzbijanju, kako kukuruznog plamenca, tako i kukuruzne sovice, treba konsultovati područne službe za zaštitu bilja.

MASOVNA POJAVA KUKURUZNOG PLAMENCA (*Ostrinia nubilalis* Hbn.) I PAMUKOVE SOVICE (*Helicoverpa armigera* Hbn.) I MOGUĆNOSTI NIJHOVOG SUZBIJANJA

Graf. 1 – Dinamika leta kukuruznog plamenca u Bačkoj tokom 1991-1995.

Graf. 2 – Dinamika leta pamukove sovice u Somboru 1994. i 1995. godine